

DEBATT

Replik | Betygsstatistik

Friskolorna är inte problemet

Den hemliga skolstatistiken är ett problem som kräver lagändringar vilket har varit känt. Utbildningsministern borde ha agerat för längesedan, skriver Moderaternas utbildningspolitiska talesperson Kristina Axén Olin i en replik.
SvD.se/debatt

→ SvD.se

Foto: Claudio Breschi/TT

Slutreplik | Sjukvård

Vårdpersonalen är inte spelpjäser

Varför kräver inte Björn Zoëga att regionledningen, de som lagt budgeten, gör om och gör rätt? Istället får personalen – och i slutändan patienterna – ta hela smällen. Det skriver debattörer i en slutreplik om vårdvarslen.
SvD.se/debatt

→ SvD.se

Foto: Fredrik Sandberg/TT

Tillsätt en statskriminolog

För att ta itu med den katastrof som vi i dag i Sverige bevittnar vad gäller den grova våldsbrottsligheten, borde regeringen tillsätta en nationell kriminologisk samordnare. Det skriver Ardavan Khoshnood och Sten Levander.

Förra veckan dömdes fem män från Stockholmsgängan "Dödspatrullen" vid byrätten i Glostrup, en kommunhuvudort i Köpenhamn. Tre av de fem gripna dömdes till livstids fängelse, medan de två andra, båda 17 år gamla vid dådet, dömdes till 20 års fängelse. Uppklaringsprocenten för sådana brott i Sverige är drygt 30 procent. De unga som grips för mycket grova brott sitter cirka två år – slutet ungdomsvård eller fängelse med straffrabatt och frigivning på två tredjedelar. De har brottsdebuterat före tolv års ålder och begått ett mycket stort antal brott innan de fyller 15.

Det var den 25 juni 2019 som Dödspatrullens ledare och fyra av hans gängkamrater lurade tre medlemmar ur det rivaliserande gänget "Shottaz", också med bas i Stockholm, till Herlev, Köpenhamn. Där sköts två unga män ihjäl och en skadades.

Tack vare ett systematiskt och strukturerat arbete, kunde den danska polisen gripa fem individer för mordet. Ett av de avgörande stegen för att göra detta var användandet av ett system av kameraövervakning vid danska vägar. Polisen kunde följa gängmedlemmarnas rörelser. Sådana metoder, inte minst kameraövervakning av vägar och platser ställer sig svenska politiker tveksamma till. Visitationszoner och förbuds zoner är andra exempel.

Mest imponerande för oss i Sverige var dock den danska processrätten. Mitt under rättegången presenterar plötsligt åklagaren bevis om att DNA hittats i flyktbilen som mördarna försökt att bränna. Att åklagaren haft tillgång till DNA-bevis var inte redovisat i förundersökningsprotokollet. Den danska processrätten tillåter nämligen åklagare att undanhålla information från den misstänkte om denne uppenbarligen ljugar. Nästa imponerande faktor under rättegången var den danska strafflagen. Dess 81:a paragraf stadgar att brott med koppling till gängbrottslighet ska ses som en besvärande omständighet. Strafflagens 82:a paragraf stadgar att sådana omständigheter ger domstolen möjlighet att dubbla straffet för den dömda. Vidare finns det ingen straffrabatt i den danska lagstiftningen som vi har i Sverige och som ofta utnyttjas av kriminella gäng och nätverk i Sverige. Som prospekt (aspirerande gängkriminell) i Sverige förväntas man kvalificera sig

för medlemskap genom att begå grova brott – upptäcktsrisken är liten och inläsningsstiden kort om man åker dit. Fängelserna håller god pensionsstandard, man stötts av gänget under verkställigheten och hämtas med symbolisk västpåtågning vid frigivningen.

Med tanke på hur illa läget är i Sverige borde Danmark ses som en förebild. Under det senaste decenniet har Sverige haft överväldigande problem med skjutningar och explosionsvåld. Närmare 40 procent av allt dödligt våld i landet i dag beror på dödsskjutningar. En majoritet av dessa är ungdomar mellan 15 och 29 år. I den åldersgruppen är Sverige värst i Västeuropa.

Sverige har vidtagit åtgärder för att ta itu med detta; en ny vapenlagstiftning har införts, hemlig dataavläsning har blivit ny lag och en nationell satsning, Operation Rimgro, pågår. Resultatet har dock varit dystert. Samtidigt som skjutningar och explosioner kraftigt minskat i Malmö, är läget högst besvärligt i Stockholm där fler än tio individer skjutits till döds hitintills under 2020. Sam-

”
Vi kan identifiera risk-individer med 80 procent träffsäkerhet från fyra års ålder, och då ska behandlingsarbetet inledas.

tidigt drabbas samhället och de som ställer sig utanför kriminaliteten allt mer; bara under augusti månad sköts en 12-årig tjej till döds i Botkyrka, ett par ungdomar grävdes levande ner på en kyrkogård, en skolanställd kidnappades och misshandlades för att ha kontaktat polisen efter att ha bevitnat hur några kriminella gick runt i området med misstänkt skjutvapen. Dessutom kan polispersonalen vid Rinkeby polisstation komma att få eskort till och från stationen. Som om det inte kunde bli värre rapporterar nu medier om hur kriminella grupperingar i Göteborg satt upp vägspärrar för att kontrollera trafiken i vissa områden. Med Danmark

Polisavspärning i Husby i norra Stockholm den 27 augusti, på platsen där en ung man hittats skottskadad. Mannen avled av skadorna. Foto: Naina Hélén Jáma/TT

som förebild behövs massiva reformer för effektiv brottsbekämpning.

Lika mycket behöver vi utveckla det brottsförebyggande arbetet. 6 procent av pojkarna kommer att begå hälften av alla brott. Detta kräver ett individperspektiv. Vi kan identifiera riskindivider med 80 procent träffsäkerhet från fyra års ålder, och då ska behandlingsarbetet inledas. Dokumenterade behandlingseffekter finns upp till prepulerat. Under tonåren ska vi förhindra de massiva inlärningseffekterna att brott lönar sig – vi måste få tillbaka effektiv tvångsvård för den perioden.

För att ta itu med den katastrof som vi i dag i Sverige bevittnar vad gäller den grova våldsbrottsligheten, borde regeringen tillsätta en nationell samordnare som ska driva frågor om brottsprevention och bekämpning av grov brottslighet, och driva det brett och kunskapsbaserat.

En nationell samordnare skulle kunna ha en unik möjlighet i att jobba nationellt, övergripande, enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, samt samla och stödja nationella myndigheter som arbetar mot den grova brottsligheten. Denna brottslighet i vårt land, och inte minst dess konsekvenser i form av skjutningar och explosioner, är inte isolerade konstellationer i olika lokalområden, det är ett nationellt problem med internationella förgreningar.

Kriminologi är en omogen vetenskap med ideologisk slagsida, därför finns det experter som inte är experter. Kriminologin är dock tillräckligt mycket vetenskap för att det ska gå att enas om ett antal välbestyrda slutsatser om orsaker till brott, på samhälls- och individnivå. Utifrån sådan kunskap går det att utforma åtgärder som reducerar grov kriminalitet och förebygger att unga utvecklas till yrkeskriminella.

I coronatider lutar sig regeringen mot en expertmyndighet, ledd av en statsepidemiolog. Ska brottsbekämpningen bli mer kunskapsbaserad behövs en liknande myndighet, ledd av en statskriminolog.

Ardavan Khoshnood

docent akutsjukvård, Lunds universitet, kriminolog

Sten Levander

professor emeritus rättspsykiatri/allmänpsykiatri, psykolog/psykiaterapeut